

Ο Πόλεμος στην Ουκρανία και το Διεθνές Σύστημα

του Κωνσταντίνου Αρβανιτόπουλου*

Στη διεθνή πολιτική χρησιμοποιούμε συχνά την περιοδολόγηση της Ιστορίας –υποδιαίρεση του ιστορικού χρόνου σε περιόδους– ως διαδικασία ανάλυσης και μελέτης των γεγονότων σε περιόδους με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που έχουν κοινή αιτιολογική αφετηρία. Η περίοδος του Συμφώνου της Βιέννης μετά το 1815, η εποχή του Μεσοπολέμου, και η εποχή του Ψυχρού Πολέμου αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία αποτελεί τομή και αφετηρία μιας νέας ιστορικής περιόδου. Δεν είναι μια απλή κρίση. Είναι ένα ιστορικό ορόσημο που σηματοδοτεί τη μετάβαση σε μια άλλη ιστορική περίοδο. Τα χαρακτηριστικά αυτής της νέας ιστορικής περιόδου θα έχουν σχέση αιτίου-αιτιατού με αυτόν τον πόλεμο.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία έρχεται να συμβολίσει το τέλος μιας εποχής. Μιας εποχής που χαρακτηρίστηκε από την επέκταση της δυτικοκεντρικής φιλελεύθερης διεθνούς τάξης. Από τη διάδοση της δημοκρατίας, της ελευθερίας, των ανοιχτών αγορών, της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής επανάστασης. Με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως το σπουδαιότερο επίτευγμα, να ενσαρκώνει τις θεμελιώδεις παραδοχές της υπέρβασης του παλαιού κόσμου.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία συμβολίζει το τέλος της ψευδαίσθησης ότι η οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κοινότητας των εθνών ήταν εφικτή. Μιας νέας τάξης πραγμάτων, όπου οι κανόνες του δικαίου και η ειρηνική διευθέτηση των διαφορών θα υπερετερούσαν της ωμής βίας και του πολέμου, και η δημοκρατία του αυταρχισμού.

Η ρωσική εισβολή μάς επιστρέφει στη ρεαλπολιτική του 19^{ου} αιώνα, στην τραγωδία του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων.

Η ρωσική εισβολή έρχεται ως ιστορική υπόμνηση ότι αυτή η διαλεκτική ανάμεσα στο πρόταγμα του Διαφωτισμού και τις δυνάμεις της αντίδρασης είναι αέναη. Τα παιδιά του φωτός απέναντι στα παιδιά του σκότους, όπως έγραψε ο Reinhold Niebuhr.

Αποτελεί, όμως, σταθμό γιατί δεν είναι μια μεμονωμένη κρίση. Με διαφορετικό τρόπο, τόσο η Ρωσία όσο και η Κίνα, αμφισβητούν συνολικά τη δυτική φιλελεύθερη τάξη. Ο αναθεωρητισμός τους αμφισβητεί την πλανητική κατανομή ισχύος, προβάλλει το μοντέλο του αυταρχισμού ως εναλλακτικό της δημοκρατίας, και το μοντέλο του ολιγαρχικού καπιταλισμού στο οικονομικό επίπεδο.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία δεν αποσκοπεί απλώς στην προσάρτηση εδαφών, στη “φινλανδοποίηση” της Ουκρανίας ή στην αλλαγή του καθεστώτος της. Έχει ως απώτερο στόχο τη συνολική αναθεώρηση του status quo. Οδηγεί στην απαρχή μιας νέας πλανητικής διαίρεσης ανάμεσα στις δημοκρατίες και τα αναθεωρητικά αυταρχικά καθεστώτα και σε ένα πολυκεντρικό διεθνές σύστημα.

Οι γραμμές επαναχαράσσονται, οι συμμαχίες αναδιατάσσονται, η Δύση συσπειρώνεται, τα κράτη επανατοποθετούνται. Η αλλαγή υποδείγματος στη γερμανική εξωτερική πολιτική, η αίτηση της Σουηδίας και της Φινλανδίας για ένταξη στο ΝΑΤΟ, είναι κατακλυσμικές αλλαγές.

Ακόμη και πριν τον πόλεμο στην Ουκρανία, δύο στοιχεία πρόδιδαν ότι το διεθνές σύστημα έχει εισέλθει σε μια περίοδο μετάβασης. Πρώτον, μια σειρά δομικών αλλαγών (οικονομικών, τεχνολογικών, κοινωνικών), προδίκαζαν προϊούσα αναντιστοιχία ανάμεσα στις υποκείμενες δυνάμεις και τις κείμενες ρυθμίσεις. Δεύτερον, η σταδιακή μεταβολή του ισοζυγίου ισχύος, που εκφράζεται από την προοδευτική ανάδυση μιας νέας αναθεωρητικής πλανητικής δύναμης, της Κίνας, και την υποχώρηση της κρατούσας ηγεμονικής δύναμης του συστήματος, της Αμερικής.

Βρισκόμαστε, συνεπώς, σε μια περίοδο ταυτόχρονων αλλαγών στην οικονομική βάση, στην κοινωνία, στο πολιτικό υπεριοικodόμημα και στην πλανητική κατανομή ισχύος. Η σημερινή εποχή έχει πολλά κοινά στοιχεία με την εποχή του Μεσοπολέμου.

Και τότε υπήρχε κοινωνική δυσανεξία από τις αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία και την οικονομική κρίση, υπήρχε εθνικιστικός παροξυσμός και κατάρρευση των πολιτικών συνεργασίας, ενώ νέες μεγάλες δυνάμεις αναδύονταν. Η δημοκρατία ήταν σε υποχώρηση, οι δημαγωγοί σε άνοδο, όπως και ο λαϊκισμός, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία, και ο αντισημιτισμός τότε. Οι εξελίξεις αυτές ενθάρρυναν και ενίσχυσαν τις αναθεωρητικές δυνάμεις και οδήγησαν στον πόλεμο και δια του πολέμου σε συστημική αλλαγή.

Έτσι και σήμερα, οι ανισότητες της παγκοσμιοποίησης, οι κυκλικές κρίσεις του καπιταλιστικού συστήματος, η τέταρτη βιομηχανική και τεχνολογική επανάσταση, ο κατακερματισμός των δυτικών κοινωνιών από τις πολιτικές ταυτότητας, και τα μεταναστευτικά ρεύματα, λειτουργούν φυγόκεντρα για τη συνοχή των δυτικών κοινωνιών. Η ταχύτητα των αλλαγών δημιουργεί φόβο στις κοινωνίες. Προκαλεί κοινωνικό και δημογραφικό πανικό. Αυτό οδηγεί σε έναν αντισυστημισμό που απονομιμοποιεί τα παραδοσιακά πολιτικά συστήματα, και οδηγεί στην άνοδο του λαϊκισμού δεξιάς ή αριστεράς κοπής. Η άνοδος των λαϊκιστών στην εξουσία οδηγεί σε πολιτικές επιλογές που διαβρώνουν εκ των έσω τον κυρίαρχο συστημικό πόλο της δυτικής φιλελεύθερης τάξης βασισμένης στην αμερικανική ισχύ.

Το Brexit, η αποσύνδεση των δύο πυλώνων του ευρωπαϊκού χώρου, ο οικονομικός προστατευτισμός της Αμερικής, η σταδιακή υποχώρηση από τις πλανητικές της δεσμεύσεις, και μια τάση νεοαπομονωτισμού, όπως και η απαξίωση των υφιστάμενων συμμαχιών (ΝΑΤΟ) και πολυμερών Οργανισμών, ήταν συμβάντα, που βρίσκονται σε αναντιστοιχία με τις κείμενες ρυθμίσεις, τους κανόνες και τις νόρμες του ισχύοντος συστήματος. Οδήγησαν σε απομείωση της ισχύος του κυρίαρχου ηγεμονικού πόλου και σε αλλαγή του καταμερισμού ισχύος στο διεθνές σύστημα.

Επιπλέον, ο εικοσαετής πόλεμος της Αμερικής κατά της τρομοκρατίας, μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, την οδήγησε σε στρατηγική υπερέκταση. Ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας απορρόφησε μέσα και πόρους, σπατάλησε δυνάμεις, και έδωσε χώρο και χρόνο σε

αναθεωρητικές αυταρχικές δυνάμεις, όπως η Ρωσία, αλλά κυρίως η Κίνα, να ανακάμψει η πρώτη και να ισχυροποιηθεί η δεύτερη, προβάλλοντας αναθεωρητικές αξιώσεις.

Το κόστος από την στρατηγική υπερέκταση που οδήγησε ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας και η επέκταση της φιλελεύθερης δυτικής τάξης (liberal order) οδήγησε, τελικά, την Αμερική σε αναδίπλωση. Την τελευταία δεκαετία, η Αμερική υιοθέτησε μια αμυντική στρατηγική αυτοσυγκράτησης (restraint). Η πολιτική αυτή βρίσκεται στον αντίποδα της πλανητικής προβολής της ηγεμονίας των ΗΠΑ μέσω της εξάπλωσης της δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατικής τάξης. Προβολή που έγινε μεταψυχροπολεμικά είτε μέσω πολυμερούς διπλωματίας και θεσμών (κυβερνήσεις Bush και Clinton), είτε μέσω της μονομερούς προβολής ισχύος (κυβέρνηση υιού Bush και νεοσυντηρητικών).

Τρείς δεκαετίες, πλέον, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, η στρατηγική της επέκτασης δίνει τη θέση της στη στρατηγική της αναδίπλωσης για μια σειρά από λόγους. Πρώτον, η επεκτατική στρατηγική έφερε αντίδραση και ανταγωνισμό. Δεύτερον, ακόμη και για μια υπερδύναμη όπως οι ΗΠΑ, το κόστος της επεκτατικής στρατηγικής αποδείχθηκε δυσθεώρητο. Σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση του 2008, και την πολιτική του “τζαμπατζή” στα θέματα ασφάλειας από τους συμμάχους τους, η πολιτική αυτή έπαψε να έχει ερείσματα στο κατεστημένο και την αμερικανική κοινωνία. Οι ΗΠΑ επίσης αντιλήφθηκαν ότι η παγκοσμιοποιημένη φιλελεύθερη ηγεμονία συνάντησε οξεία αντίδραση και οδήγησε στην ενδυνάμωση των εθνοτικών και θρησκευτικών ταυτοτήτων.

Η πολιτική της αυτοσυγκράτησης ή περιχαράκωσης ή αναδίπλωσης, όμως, οδηγεί νομοτελειακά σε ένα συστημικό κενό. Ενδεχομένως όχι ανάλογο αυτού της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης αλλά ένα κενό το οποίο, ήδη, σπεύδουν να πληρώσουν οι άλλες μεγάλες δυνάμεις, πρωτευόντως η Κίνα και δευτερευόντως η Ρωσία.

Η αδυναμία της Αμερικής, αλλά και της Δύσης συνολικά, να απαντήσει στις κρίσεις της Γεωργίας, της Ουκρανίας, και της Συρίας, αλλά και η εσπευσμένη αποχώρηση από το Αφγανιστάν δημιούργησαν συνολικά μια εικόνα αναχωρητισμού και μιας πολιτικής ενός αυστηρά επιλεκτικού παρεμβατισμού. Αυτή η εικόνα, σε συνδυασμό με τα προαναφερθέντα εσωτερικά προβλήματα των δυτικών δημοκρατιών, εδραίωσε την αντίληψη στις αναθεωρητικές δυνάμεις του συστήματος, ότι η Δύση, και κυρίως η ηγεμονική δύναμη, είχε εισέλθει σε μια τροχιά μη αναστρέψιμης παρακμής.

Αυτοί είναι οι κύριοι λόγοι, για τους οποίους το διεθνές σύστημα έχει εισέλθει σε μια περίοδο συστημικής αλλαγής προς τη κατεύθυνση ενός πολυκεντρικού συστήματος ισορροπίας της ισχύος. Ο πόλεμος στην Ουκρανία μπορεί να μην εξελιχθεί σε έναν καταστροφικό παγκόσμιο πόλεμο, όπως ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος. Σηματοδοτεί, όμως, την είσοδο σε μια μεταβατική περίοδο συνολικής αμφισβήτησης του status quo, που οδηγεί, αν δεν αντιστραφεί η πορεία, στην απαρχή μιας μακρόσυρτης διαδικασίας συστημικής αλλαγής.

Στην παρούσα φάση του διεθνούς συστήματος, οι ΗΠΑ παραμένουν η ισχυρότερη δύναμη στο διεθνές σύστημα. Η Κίνα, όμως, που είναι η σημαντικότερη ανερχόμενη δύναμη στο

διεθνές σύστημα, έχει πλανητική στρατηγική ηγεμονίας, που εκδιπλώνεται σταδιακά και σε βάθος χρόνου.

Η Κίνα, με την πρωτοβουλία της πολιτικής του “one belt one road” ξεπροβάλλει, για πρώτη φορά, από την περιφέρειά της με ηγεμονικές αξιώσεις στην ευρασιατική γεωπολιτική σκακιέρα. Οικοδομώντας ταυτόχρονα και ένα πλέγμα ανταγωνιστικών διεθνών οικονομικών θεσμών. Ενώ η Αμερική του Τραμπ αποδόμησε τους θεσμούς της φιλελεύθερης δημοκρατικής τάξης που η ίδια οικοδόμησε, και επί σειρά ετών εξυπηρέτησαν τα αμερικανικά συμφέροντα, η Κίνα οικοδομεί περιφερειακούς οικονομικούς οργανισμούς και συμμαχίες που δρουν ως πολλαπλασιαστές ισχύος.

Η σταδιακή προβολή ηγεμονικής πολιτικής στην Ευρασία καθιστά την Κίνα εν δυνάμει αναθεωρητική δύναμη του συστήματος και απειλή για τα αμερικανικά συμφέροντα. Ιστορικά, οι ΗΠΑ ενεπλάκησαν σε δύο παγκοσμίους πολέμους και σε έναν ψυχρό πόλεμο προκειμένου να αποτρέψουν τον έλεγχο της Ευρασίας από μια ηγεμονική δύναμη, και να επιβάλουν τη δική τους ηγεμονία. Η ανάδυση της Κίνας, σε βάθος χρόνου, είναι ο σοβαρότερος παράγοντας που προοιωνίζει μια συστημική αλλαγή.

Σύμφωνα με τους συνολικούς δείκτες διεθνούς ισχύος, το Εθνικό Συμβούλιο Πληροφοριών των ΗΠΑ προβλέπει ότι η Κίνα θα ξεπεράσει τις ΗΠΑ μεταξύ του 2030 και του 2040. Σύμφωνα με αυτές τις τάσεις, σε δυο με τρεις δεκαετίες η Κίνα θα έχει πετύχει την πλήρη εξισορρόπηση των ΗΠΑ.

Είναι ήδη η δεύτερη οικονομία στο κόσμο, οι αναπτυξιακοί της ρυθμοί είναι τρεις φορές αυτών της Αμερικής κι ενώ πριν από 25 χρόνια αποτελούσε το 2% της παγκόσμιας οικονομίας σήμερα αποτελεί το 15%. Εννέα από τις 20 σημαντικότερες εταιρίες υψηλής τεχνολογίας είναι κινέζικες. Η συμμετοχή της Κίνας στις τεχνολογικές αλλαγές, ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού της συστήματος, και η βελτίωση των διοικητικών της δομών είναι τα θεμέλια της πλανητικής ανάδυσης της Κίνας. Η εθνοτική της σύνθεση και οι εσωτερικές της ανισότητες, όμως, τροχοπεδούν προς το παρόν αυτή την ανάδυση.

Προς το παρόν τουλάχιστον, η πολιτική και οι στόχοι της Κίνας προδίδουν προθέσεις περιφερειακής ηγεμονίας. Η ιστορία, όμως, διδάσκει ότι με την αύξηση των δυνατοτήτων αναθεωρούνται και διευρύνονται οι στόχοι και οι φιλοδοξίες. Αυτό σημαίνει ότι με την ενδυνάμωσή της είναι αναμενόμενο ότι θα εγείρει αξιώσεις συστημικής αλλαγής. Η πολιτισμική ασυμβατότητα της Κίνας με τις ΗΠΑ δυσχεραίνει την ενσωμάτωσή της στο σύστημα της δυτικοκεντρικής διεθνούς φιλελεύθερης τάξης, με όρους «υπεύθυνου μετόχου», και θα οξύνει τον ανταγωνισμό. Η Κίνα, όπως έγραψε ο Κίσινγκερ, είναι μια πολιτισμική δύναμη, μια χώρα που αντλεί υπερηφάνεια από τον ιστορικό της πολιτισμό και θεωρεί, όπως οι ΗΠΑ, ότι είναι ένα «ξεχωριστό έθνος» με το δικό της «πεπρωμένον του έθνους» (manifest destiny).

Ως έθνος με πολιτισμό που πάει πίσω πέντε χιλιετηρίδες έχει μια διασταλτική αίσθηση του χρόνου. Μπορούν να διακρίνουν ανάμεσα σε άμεσα και μακροπρόθεσμα συμφέροντα και στόχους, που μπορεί να υπερβαίνουν τα χρονικά όρια μιας γενιάς. Επιπλέον, η στρατηγική κουλτούρα της Κίνας αναδεικνύει μια δύναμη που θα επιδιώξει την κυριαρχία όχι μέσα από

μια καθοριστική αντιπαράθεση, αλλά από μια αλληλουχία κινήσεων σχεδιασμένων να βελτιώσουν σταδιακά τη θέση της. Σε αντίθεση με τη δυτική στρατηγική παράδοση, οι Κινέζοι δεν δίνουν αποκλειστική έμφαση στη χρήση της βίας, και γι' αυτούς η τέχνη του πολέμου δεν περιορίζεται στο πεδίο της μάχης. Αντίθετα, η φιλοσοφία τους είναι μια σταδιακή, επαυξητική διαδικασία συσσώρευσης σχετικών κερδών (relative gains) παρά η απευθείας σύγκρουση με τον αντίπαλο με στόχο την εξαφάνισή του.

Με την έννοια αυτή, η κινεζική αναθεωρητική πρόκληση δεν οδηγεί σε μια συστημική αλλαγή μέσω ενός ηγεμονικού πολέμου, αλλά σε μια μακροχρόνια μετάβαση σε ένα σύστημα που θα προσαρμόζεται σταδιακά στην αλλαγή του καταμερισμού της ισχύος, όπως αυτός θα μεταβάλλεται προς όφελός της.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία αντίκειται στην μακροπρόθεσμη στρατηγική της Κίνας για μια εξελικτική και αναίμακτη μετάβαση σε ένα μεταδυτικό και σινοκεντρικό διεθνές σύστημα. Αντίκειται γιατί συσπειρώνει την Δύση, δίνει στον ευρωατλαντικό χώρο ένα νέο *raison d'être*, και ενδεχομένως, παρατείνει τις κείμενες συστημικές ρυθμίσεις του δυτικοκεντρικού διεθνούς συστήματος. Αυτό οδηγεί σε μια προσαρμογή της κινεζικής στρατηγικής. Η Κίνα επιλέγει μια τακτική με χαρακτηριστικά «βιετναμοποίησης», στηρίζοντας τη Ρωσία, την ήσσονα αναθεωρητική δύναμη, σε ένα πόλεμο φθοράς κατά της Δύσης. Χωρίς όμως η ίδια να υπερβαίνει τις κόκκινες γραμμές, που θα οδηγούσαν είτε σε άμεση εμπλοκή της, είτε σε διπλωματική της απομόνωση και το κόστος από δευτερογενείς οικονομικές κυρώσεις. Αναλύει, όμως, και θα εκμεταλλευτεί την εξέλιξη και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του πρώτου ουσιαστικά αναθεωρητικού πολέμου κατά της δυτικοκεντρικής συστημικής τάξης από την ήσσονα αναθεωρητική μεγάλη δύναμη.

Η Κίνα χρησιμοποιεί τη Ρωσία ως εμβρυουλκό δύναμη φθοράς της δυτικοκεντρικής συστημικής τάξης. Είναι όμως προφανές ότι η Ρωσία, με τους περισσότερους δείκτες ισχύος σε χαμηλά επίπεδα, παραμένει μια επίμονη μεγάλη πυρηνική δύναμη αλλά μόνο σε ρόλο «γεωπολιτικού ταραξία». Η μεταβολή του συστημικού ισοζυγίου ισχύος, όταν και αν αυτό συμβεί, δεν θα είναι προς όφελός της αλλά προς όφελος του Ασιατικού χώρου και της Κίνας.

Για τη Δύση, πέρα από την όψιμη συσπείρωσή της, ως αποτέλεσμα της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της Κίνας, αλλά και των μεγάλων προκλήσεων του 21^{ου} αιώνα, όπως της κλιματικής αλλαγής, των πανδημιών, του μεταναστευτικού, της τρομοκρατίας, προϋποθέτουν την αρραγή ενότητα του ευρωατλαντικού χώρου.

Ευρώπη και Αμερική, εξακολουθούν να συνδέονται με κοινές αξίες και κοινά συμφέροντα, και οι προκλήσεις και οι απειλές που αντιμετωπίζουν είναι κοινές. Ο ενωμένος ευρωαμερικανικός χώρος αριθμεί το ένα δις του παγκόσμιου πληθυσμού, το 1/3 του παγκοσμίου εμπορίου, το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ, και το 60% των παγκοσμίων ξένων επενδύσεων. Η Δύση, ενωμένη, μπορεί να παραμείνει κυρίαρχη στο πλανητικό σύστημα. Αντίθετα, η αποσύνδεση (decoupling) των δύο πλευρών του Ατλαντικού θα σημάνει μια απομονωμένη και αποδυναμωμένη Αμερική και μια ευάλωτη Ευρώπη, και θα επισπεύσει τη μετάβαση σε έναν μεταδυτικό κόσμο.

Ο ευρωατλαντικός χώρος, όμως, έχει υποστεί βαθιές και δομικές αλλαγές. Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ευρώπη δεν έχει την ίδια γεωπολιτική σημασία για τις ΗΠΑ. Η Ρωσία του Πούτιν, ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, παραμένει μια επίμονη υπερδύναμη και ένας «γεωπολιτικός ταραξίας», αλλά δεν συνιστά απειλή του ίδιου μεγέθους. Το γεωπολιτικό ενδιαφέρον των ΗΠΑ, παρά τον ευρωπαϊκό αναπροσανατολισμό που έφερε ο πόλεμος στην Ουκρανία, έχει στραφεί αμετάκλητα προς την Ασία και την πλανητική πρόκληση της Κίνας.

Από την άλλη πλευρά, εξίσου σημαντικές είναι οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στον ευρωπαϊκό χώρο. Ο ευρωπαίος εταίρος των ΗΠΑ δεν είναι πλέον το δυτικό κομμάτι της διχοτομημένης Ευρώπης του ψυχρού πολέμου. Είναι η ενωμένη Ευρώπη από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ως ενιαίος δρών, είναι πληθυσμιακά, οικονομικά, και σε επίπεδο ήπιας ισχύος, σχεδόν ισοδύναμη με τις ΗΠΑ. Δεν είναι τυχαίο ότι η Ευρώπη σήμερα, διακηρύσσει τη μετάβαση από τη «στρατηγική εξάρτησή» της από τις ΗΠΑ στη «στρατηγική αυτονομία» της.

Για να αντιμετωπιστούν οι νέες πλανητικές προκλήσεις και οι αναθεωρητικές δυνάμεις της Ρωσίας και της Κίνας, δεν αρκεί, όμως, μια απλή επανεκκίνηση της ευρωαμερικανικής συμμαχίας μετά την καταστροφική προεδρία Τραμπ και την απομάκρυνση των τελευταίων ετών. Χρειάζεται ένα νέο Ατλαντικό Σύμφωνο, που να αποτυπώνει τα νέα δεδομένα.

Για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων χρειάζεται μια νέα στρατηγική σχέση. Η «στρατηγική αυτονομία» πρέπει να υπάρχει ως αξιόπιστη ευρωπαϊκή επιλογή, αλλά πολιτικά και επιχειρησιακά απαιτεί χρόνο. Άλλωστε οι Ευρωπαίοι δεν οριοθετούν τη «στρατηγική αυτονομία» αντιθετικά προς τις ΗΠΑ.

Η κυβέρνηση Μπάϊντεν δίνει την ευκαιρία για τη στρατηγική αναδιάταξη της διατλαντικής συμμαχίας. Να υπάρξει μια πιο ισότιμη σχέση, και μια νέα κατανομή ρόλων. Οι συνθήκες έχουν ωριμάσει, πλέον, για τη μετάβαση από το καθεστώς της «στρατηγικής εξάρτησης» της Ευρώπης από τις ΗΠΑ, στη διατλαντική «στρατηγική συμπληρωματικότητα».

Ο στρατηγικός στόχος της Δύσης δεν είναι, πλέον, η επέκταση της δυτικοκεντρικής φιλελεύθερης τάξης (liberal order), αλλά η περιχαράκωση και η διάσωση των δημοκρατιών και η ανάσχεση των αναθεωρητικών δυνάμεων του αυταρχισμού.

* Ο Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος είναι καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής στην έδρα Κωνσταντίνος Καραμανλής, στη Σχολή Fletcher, του Πανεπιστημίου Tufts, πρώην υπουργός.

** Κεφάλαιο στον συλλογικό τόμο: Κωνσταντίνος Φίλης (επιμ.), «*Το μέλλον της Ιστορίας. Πως ο πόλεμος της Ουκρανίας αλλάζει το παγκόσμιο τοπίο*», Ιούλιος 2022, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, σελ. 20-29